

DE OVERIJSSELSE LANDBOUW VAN 1950 TOT 2000

INHOUD

Voorwoord 4

Inleiding en leeswijzer 5

Algemeen 6

Bedrijven 7

- Ontwikkeling van het aantal agrarische bedrijven 7
- Ontwikkeling van het aantal bedrijven met verschillende diersoorten 9

Grondgebruik 12

Veehouderij 16

- Algemeen 16
- Rundvee 18
- Varkens 20
- Pluimvee 24
- Schapen 26

Bedrijfs grootte 28

VOORWOORD

Sinds 1995 geven we jaarlijks 'De Overijsselse landbouw in cijfers' uit, waarin we actuele gegevens van de landbouw presenteren. Nu we een nieuw millennium zijn ingegaan, willen we nog even terugblikken. In deze extra brochure geven we een overzicht van de ontwikkelingen in de Overijsselse landbouw van de afgelopen 50 jaar.

In de afgelopen eeuw heeft de landbouw een grote ontwikkeling doorgemaakt. De cijfers en de bijbehorende grafieken laten onder meer zien dat het aantal bedrijven en ondernemers jaarlijks is afgenomen, terwijl het aantal dieren is toegenomen. De productie per bedrijf is sterk gestegen. Ook zijn in de cijfers effecten van belangrijke maatregelen zichtbaar, zoals de instelling van het melkquotum.

Met behulp van de cijfers in deze brochure zijn bepaalde trends waar te nemen. Deze trends kunnen echter niet zonder meer doorgetrokken worden naar de toekomst. Ook in de afgelopen vijftig jaar hebben zich trendbreuken voorgedaan. In de rundveehouderij is al een aantal jaren een afname van het aantal dieren zichtbaar. Deze trend lijkt in de varkenshouderij ook te zijn ingezet. De cijfers kunnen ons helpen om een visie voor de toekomst op te stellen. Een toekomst met een vitaal platteland.

Ik ben blij dat wij u dit overzicht kunnen aanbieden en ik hoop dat u er veel gebruik van zult maken.

H.J.M. Kemperman

Gedeputeerde Landelijk Gebied en Water

INLEIDING EN LEESWIJZER

Deze brochure geeft een overzicht van enkele ontwikkelingen in de Overijsselse landbouw over de afgelopen 50 jaar.

Het bevat veel cijfers en grafieken. Per onderwerp worden de ontwikkelingen kort toegelicht. Waar mogelijk is een korte verklaring gegeven van enkele opmerkelijke ontwikkelingen.

Er is niet gestreefd naar een compleet overzicht van de ontwikkelingen in de landbouw over de laatste 50 jaar; de beschrijving beperkt zich tot onderwerpen waarvoor cijfermatige gegevens beschikbaar zijn.

Voor het cijfermateriaal is gebruikgemaakt van de landbouwellingen van het CBS. Het is van belang bij het interpreteren van de cijfers rekening te houden met het volgende:

- in de loop van de jaren zijn de definities voor sommige onderdelen door het CBS aangepast, waardoor de cijfers in bepaalde jaren soms een groot verschil laten zien. Voor deze aanpassingen is niet gecorrigeerd. Deze brochure beperkt zich dan ook tot de hoofdlijnen van de ontwikkelingen die zich in de afgelopen 50 jaar in de landbouw hebben voorgedaan;
- één van de aanpassingen door het CBS betrof de minimumgrootte van de bedrijven die aan de landbouwelling meedoen. In 1970 is voor bedrijven een minimumbedrijfs-grootte van 10 standaard bedrijfseenheden (sbe) ingevoerd; de zeer kleine bedrijven werden toen niet meer geteld. Deze aanpassing heeft vooral gevolgen voor het aantal bedrijven; het effect op het aantal dieren of de oppervlakte grond is beperkt, omdat het kleine bedrijven betrof;
- bij de landbouwelling worden dieren en gewassen geregistreerd op de woonplaats van de beheerder, terwijl de eigendomssituatie geen rol speelt.

Ook wanneer een bedrijf op meer plaatsen activiteiten ontplooit, worden deze geregistreerd op de hoofdplaats van de vestiging. Zo is bijvoorbeeld de oppervlakte cultuurgrond in Overijssel na 1980 toegenomen mede doordat agrarische bedrijven grond buiten de provincie, of zelfs in het buitenland, in gebruik hebben.

ALGEMEEN

In de tweede helft van de 20e eeuw heeft de landbouw een stormachtige ontwikkeling doorgemaakt. Het landbouwbeleid had in het begin van deze periode vooral ten doel voldoende voedsel voor iedereen te produceren tegen een zo laag mogelijke prijs. Die doelstelling is ruimschoots gehaald. De landbouw werd daarin ondersteund door onderwijs, voorlichting en onderzoek (OVO) en kon gebruikmaken van mechanisatie en nieuwe technieken.

Voor verschillende producten werd een minimum opbrengstprijns ingesteld. Omdat er geen plafond voor de productie was ingesteld, bleven de bedrijven uitbreiden. Er ontstonden overschotten; ingrepen in het Europese prijsbeleid waren het gevolg.

Aanvankelijk stond het streven naar productieverhoging voorop. Bij dat streven bleven enkele aspecten die met de productie samengaan onderbelicht. Bijvoorbeeld het welzijn en de gezondheid van de dieren, de gevolgen van het productieproces voor het milieu en de effecten van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen.

Het motto van 'steeds meer' is gewijzigd in 'niet meer, maar beter'. In toenemende mate worden eisen aan het productieproces gesteld. De productie moet schoon en diervriendelijk zijn, met een minimaal gebruik van bestrijdingsmiddelen. Dit moet resulteren in een eindproduct van hoge kwaliteit.

Daarnaast is, in eerste instantie als reactie op de vroegere intensieve manier van produceren, de biologische landbouw sterker in de belangstelling gekomen, zowel bij de producent als bij de consument.

In 1952 heeft een door Gedeputeerde Staten ingestelde landbouwcommissie een landbouwrapport uitgebracht. In dat rapport staan veel interessante onderwerpen, ter illustratie wordt een aantal weergegeven.

- In het rapport wordt een oppervlakte van 21.820 ha genoemd die voor ontginning in aanmerking kwam, waarbij ervan uitgegaan werd 'dat er voldoende recreatiemogelijkheid moet blijven en dat natuurreservaten, mooie landgoederen en grote boscomplexen, enz. niet zullen worden aangetast'.
- In het rapport wordt ook het boerenzoonsvraagstuk aan de orde gesteld. 'Een belangrijk probleem voor de boeren op de zandgronden is de wanverhouding tussen de hoeveelheid cultuurgrond en het aantal agrariërs, dat hierop een bestaan zoekt. Voor een groot aantal boerenzoons wordt het dan ook steeds duidelijker dat zij een werkkring buiten de landbouw moeten zoeken'.
- Ook in 1952 bemoeide de provincie zich met de landbouw, zowel in financiële zin als door ruilverkavelingen, werkzaamheden op waterstaatgebied, ruimtelijke ordening en verordeningen in het belang van de landbouw.
- De verordeningen in het belang van de landbouw betreffen vergravingen en verveningen. De financiële bijdrage in 1952 was f 75.000,- en ging naar proefboerderijen (onderzoek), landbouwscholen (scholing), veeverbetering en huishoudelijke voorlichting ten plattelande.
- Ook toen kende men een te grote gronddruk. Als één van de mogelijke oplossingsrichtingen werd genoemd een uitkering te verstrekken in geval van emigratie. "Gedeputeerde Staten zouden de Rijksoverheid kunnen wijzen op de wenselijkheid ener regeling".

BEDRIJVEN

Ontwikkeling van het aantal agrarische bedrijven

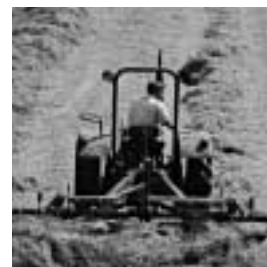
In 1950 waren er in Overijssel 36.500 agrarische bedrijven. In 2000 is hier nog een derde van over, namelijk 11.800 bedrijven. De afname van het aantal bedrijven was een continu proces. De mate waarin het aantal bedrijven per tijdseenheid van 5 jaar afnam, varieerde van gemiddeld 0,7 tot 2,8 procent per jaar. Zoals in de inleiding al is vermeld, is de ondergrens voor deelname aan de verplichte landbouwtelling in 1970 vastgesteld op 10 sbe. Hierdoor zijn ongeveer 4.000 zeer kleine bedrijven niet meer als bedrijf meegeteld.

Deze vielen overigens alle in de categorie nevenberoepsbedrijven.

Het aantal hoofdberoepsbedrijven is tussen 1950 en 2000 gedaald van 26.000 naar 10.000, een daling van 62%.

De daling van het aantal hoofdberoepsbedrijven varieerde van gemiddeld 0,8 tot 2,7 procent per jaar.

Het aantal nevenberoepsbedrijven schommelde na de invoering van de minimumbedrijfs grootte van 10 sbe rond de 3.000 bedrijven. De laatste jaren is het aantal nevenberoepsbedrijven gedaald tot ongeveer 1.800 bedrijven; mede als gevolg van een aanpassing van de definiëring door het CBS.

	aantal aanwezige bedrijven			gemiddelde afname per jaar	
	alle bedrijven	hoofdberoeps-bedrijven	nevenberoeps-bedrijven	alle bedrijven	hoofdberoeps-bedrijven
1950	36.500	26.100	10.500		
1955	32.800	24.600	8.200	2,0%	1,1%
1960	31.600	22.500	9.100	0,7%	1,7%
1965	27.900	19.600	8.000	2,4%	2,4%
1970	24.200	17.200	7.000	2,6%	2,7%
1970 na aanpassing	20.100	17.200	2.900		
1975	18.100	15.000	3.000	2,0%	2,5%
1980	16.300	13.400	2.900	1,9%	2,1%
1985	15.200	12.300	2.900	1,4%	1,7%
1990	14.300	11.800	2.500	1,2%	0,8%
1995	13.300	10.400	2.900	1,5%	2,5%
1999	11.800	10.000	1.800	2,8%	0,8%
Gemiddelde afname per jaar				1,8%	1,8%
Percentage bedrijven overgebleven van 1950	32%	38%	17%		

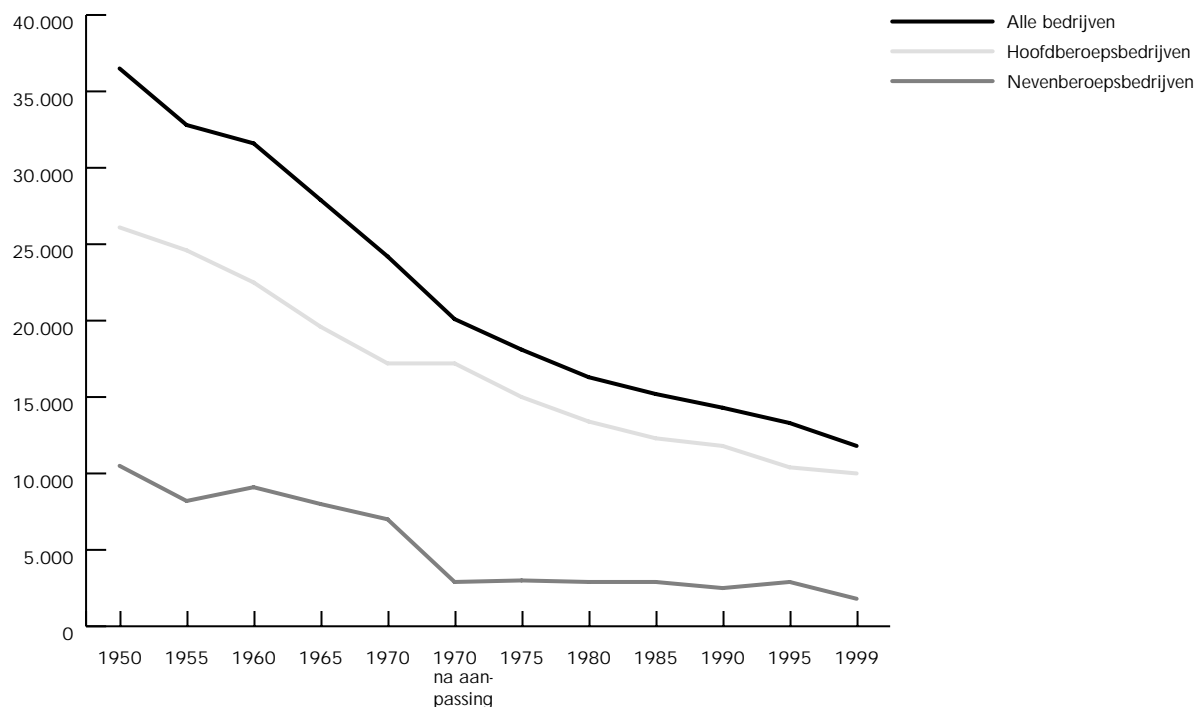
Opmerking: de telling van 1970 is exclusief de bedrijven kleiner dan 10 sbe. Het aantal bedrijven inclusief de bedrijven kleiner dan 10 sbe is berekend. Hierbij is ervan uitgegaan dat bedrijven kleiner dan 10 sbe nevenberoepsbedrijven zijn gezien de geringe productieomvang.

8

Ter indicatie: 10 sbe komt ongeveer overeen met 4 melkkoeien, 10 zeugen, 60 vleesvarkens of 2 ha fabrieks-aardappelen.

Totaal aantal bedrijven, hoofdberoeps- en nevenberoepsbedrijven

Ontwikkeling van het aantal bedrijven met verschillende diersoorten

In Overijssel worden van oudsher op een groot aantal bedrijven verschillende diersoorten gehouden. Deze bedrijven staan bekend als de gemengde bedrijven. Alle soorten bedrijven zijn, ongeacht de soort dieren die ze hadden, in aantal afgenomen. Het aantal bedrijven met melk- en kalfkoeien nam tussen 1950 en 2000 af met 71%, voor het aantal bedrijven met zeugen bedroeg dit 93% en voor de pluimveebedrijven zelfs 98%.

Vanaf 1950 is een ontmenging opgetreden; de bedrijven hebben één of meer takken afgestoten. Dit is af te leiden uit het feit dat bij iedere diersoort de daling van het aantal bedrijven veel groter is dan de daling van het totale aantal bedrijven. Zo had in 1950 79% van de bedrijven rundvee, 71% varkens en 83% pluimvee. In 1975 was het percentage bedrijven met rundvee toegenomen tot 92%. Nog 53% van de bedrijven had varkens en 23% van de bedrijven pluimvee. In 1999 heeft nog 71% van de bedrijven rundvee, 27% varkens en nog slechts 4% pluimvee.

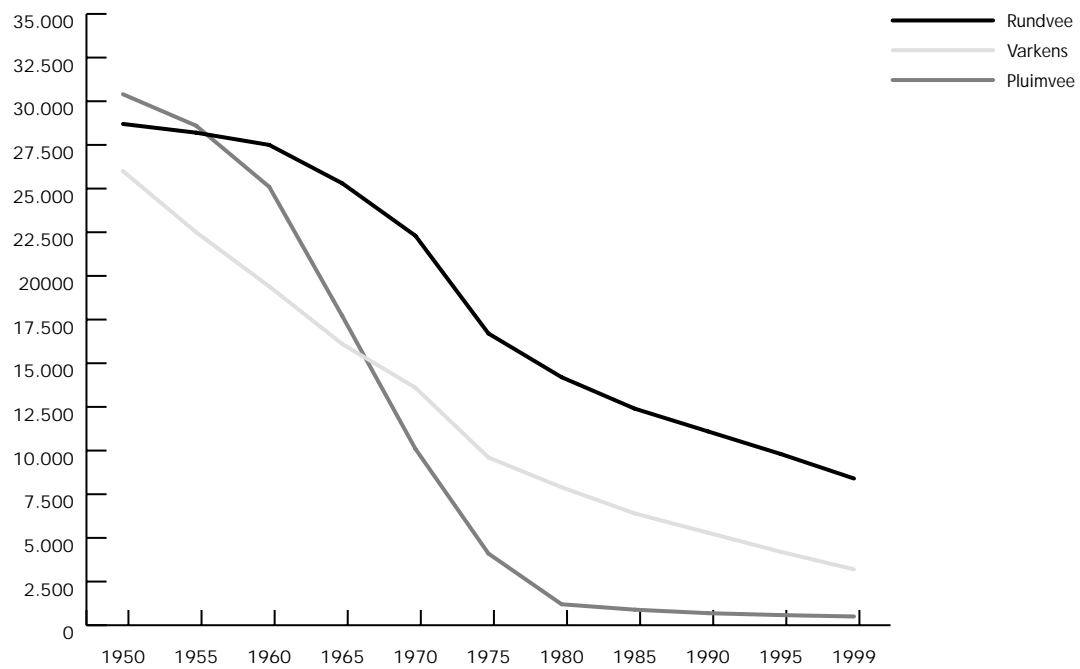
Het op één bedrijf afzonderlijk houden van vleesvarkens of vleeskuikens is tussen 1960 en 1970 ontstaan.

	totaal bedrijven	aantallen bedrijven met ...							
		rundvee totaal	melk- en kalkoeien	varkens totaal	zeugen	vlees- varkens	pluimvee totaal	legghennen	vleeskuikens
1950	36.500	28.700	28.200	26.000	14.293		30.400		
1955	32.800	28.200		22.500			28.600		
1960	31.600	27.500	26.200	19.400	12.100	11.723	25.100		
1965	27.900	25.300		16.100			17.700		400
1970	24.200	22.300	19.900	13.600	8.200	6.300	10.100	8.200	340
1975	18.100	16.700	15.500	9.600	5.600	4.200	4.100		330
1980	16.300	14.200	12.000	7.900	4.300	4.800	1.200	740	320
1985	15.200	12.400	10.300	6.400	3.100	4.500	890	510	210
1990	14.300	11.100	8.800	5.300	2.200	4.300	690	300	190
1995	13.300	9.800	7.100	4.200	1.500	3.700	580	240	180
1999	11.800	8.400	5.900	3.200	1.060	2.900	500	200	160
percentage									
1950	32%	29%	21%	12%	7%		2%		

Bedrijven met rundvee, bedrijven met varkens en bedrijven met pluimvee

GRONDGEBRUIK

De oppervlakte cultuurgrond in gebruik bij Overijsselse bedrijven is van 1950 tot 1980 steeds afgenomen. Na 1980 nam de oppervlakte cultuurgrond weer toe, ondanks het feit dat er jaarlijks gronden onttrokken werden aan de landbouw voor o.a. woningbouw, industrie, wegen en natuur. De toename werd veroorzaakt doordat Overijsselse bedrijven in toenemende mate grond buiten de provincie in gebruik hebben genomen, onder andere voor de afzet van dierlijke mest. Deze grond wordt bij de CBS-landbouwtelling aan de Overijsselse bedrijven toegerekend. Ook hebben bedrijven, mede onder invloed van de invoering van de mestboekhouding, grond van niet-tellingplichtige eigenaren in gebruik genomen en opgegeven voor de landbouwtelling,

Vanaf 1950 tot 1970 breidde de oppervlakte grasland uit; na 1970 nam die weer af. Bij de oppervlakte akkerbouw zien we, uiteraard, een tegengestelde beweging. De toename van het grasland in de eerste twintig jaren had te maken met de uitbreiding van de rundveestapel en het verdwijnen van voederbieten uit het voerarras. Rond 1970 kwam snijmaïs als veevoer in de belangstelling, daardoor nam de oppervlakte grasland weer af.

	cultuurgrond	gras	akkerbouw
1950	239.572	176.615	61.951
1955	235.500	175.100	59.600
1960	234.800	182.100	51.900
1965	231.500	187.600	43.300
1970	218.800	189.100	29.000
1975	213.200	182.900	29.600
1980	206.400	170.500	35.100
1985	207.200	163.100	43.100
1990	212.000	156.700	54.200
1995	211.000	152.000	57.700
1999	212.000	147.500	62.300

Grondgebruik

Tussen 1960 en 1980 is de oppervlakte graan in Overijssel snel afgenomen. De laatste jaren neemt de oppervlakte graan weer enigszins toe. Het graan in Overijssel bestond in het begin van de jaren vijftig voor een groot deel uit rogge en haver; dit werd gebruikt als veevoer. Met de opkomst van de veevoederindustrie, die elders goedkopere grondstoffen kocht, en de opkomst van de snijmaïs nam het areaal (het grondoppervlak waarop een gewas geteeld wordt) rogge tussen 1960 en 1975 af van ruim 21.000 ha tot minder dan 1.000 ha. Haver werd vooral geteeld als voer voor de paarden. Met de komst van de trekkers, en ook door de invloed van de veevoederindustrie, nam het areaal haver af van ruim 17.000 ha in 1955 tot enkele honderden hectares in 1980. Vanaf 1985 neemt de oppervlakte graan weer toe. De toename van het areaal graan is beïnvloed door de beheersubsidies in het kader van de Relatienota. Middels deze regeling kregen bedrijven onder bepaalde voorwaarden een financiële vergoeding wanneer ze graan verbouwden. Ook zijn bedrijven weer zelf graan gaan verbouwen voor veevoer, bijvoorbeeld in de biologische landbouw en projecten 'Graan voor mest'.

In 1950 werden in Overijssel naast consumptie- en fabrieksaardappelen, ook aardappelen verbouwd als voer voor de varkens. Tussen 1950 en 1970 is de oppervlakte consumptieaardappelen afgenomen van bijna 14.000 ha tot minder dan 1.000 ha. De oppervlakte fabrieksaardappelen bedroeg in 1950 ruim 3.800 ha.

In de jaren zeventig is het areaal fabrieksaardappelen uitgebreid tot ruim 6.000 ha, waarna deze oppervlakte redelijk stabiel is gebleven.

Het areaal bieten is van 1950 tot 1970 afgenomen, daarna is het weer wat toegenomen. Aanvankelijk bestond het areaal bieten vooral uit voederbieten; deze teelt is nu vrijwel geheel verdwenen. Vanaf 1975 is het areaal bieten weer uitgebreid doordat de teelt van suikerbieten is toegenomen.

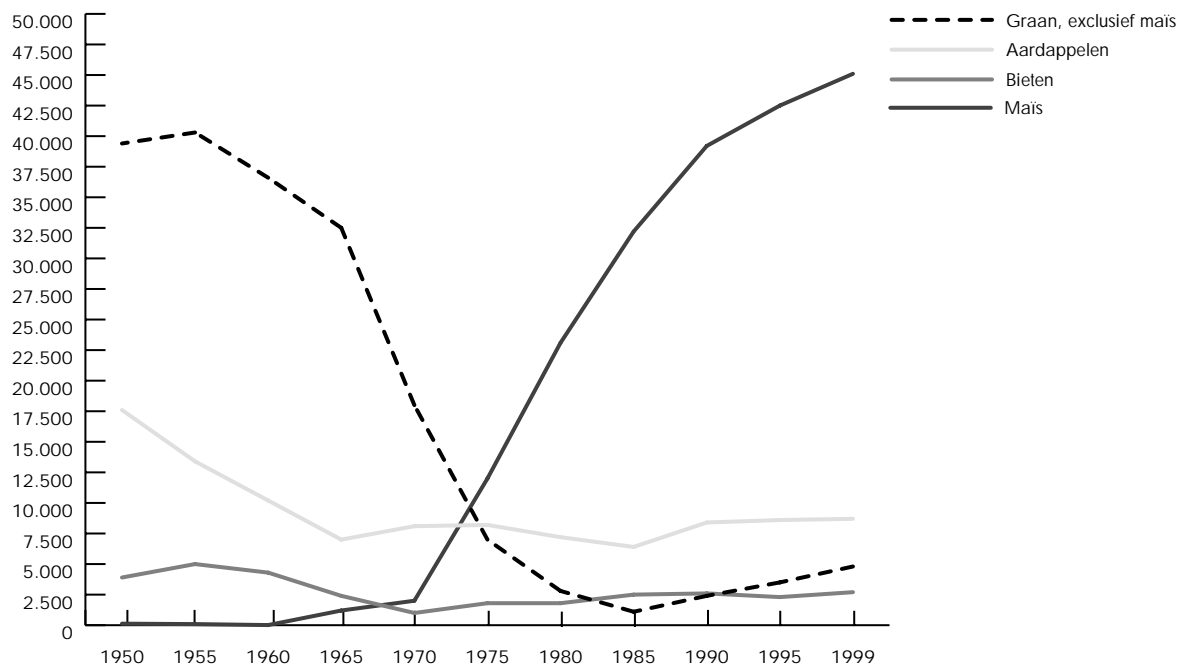
Snijmaïs kwam in de jaren zeventig sterk in opkomst en is sindsdien een belangrijk gewas voor de voeding van het rundvee geworden.

	graan, exclusief maïs	aardappelen	bieten	maïs
1950	39.400	17.600	3.900	125
1955	40.300	13.400	5.000	90
1960	36.600	10.200	4.300	10
1965	32.500	7.000	2.400	1.200
1970	18.000	8.100	1.000	2.000
1975	7.000	8.200	1.800	12.000
1980	2.800	7.200	1.800	23.100
1985	1.100	6.400	2.500	32.200
1990	2.400	8.400	2.600	39.200
1995	3.500	8.600	2.300	42.500
1999	4.800	8.700	2.700	45.100

Akkerbouwgewassen

VEEHOUDERIJ

Algemeen

Sinds 1950 is de omvang van de veestapel in Overijssel, evenals in andere provincies, sterk gegroeid. De laatste jaren is voor de meeste diersoorten een eind gekomen aan die groei; in bepaalde gevallen is zelfs sprake van een inkrimping. Hieronder wordt kort in gegaan op de belangrijkste oorzaken van deze ontwikkelingen.

In het eerste hoofdstuk (algemeen) is reeds geschreven over de invloed van het landbouwbeleid op de toename van de productie in de landbouw in het algemeen. Ook in de veehouderij werd de productie per arbeidskracht verhoogd: meer melk, meer vlees en meer eieren. Dus meer vee. Dit werd mogelijk gemaakt door arbeidsbesparende ontwikkelingen in de veehouderij, zoals de invoering van andere houderijsystemen (roostervloeren, ligboxenstallen, legbatterijen, aangebonden zeugen). Ook mechanisatie en automatisering brachten een grote arbeidsbesparing; met name automatische voersystemen en mestafvoerinstallaties. Belangrijke voorbeelden in de melkveehouderij zijn de invoering van de melkmachine, het tankmelken en de doorloopmelkstal.

De laatste jaren worden steeds meer processen door computers gestuurd, zoals de voeding, het melken, de ventilatie, de temperatuur. Ook bij de controle op het productieproces en bij het management op de bedrijven is de computer onmisbaar geworden. Recent heeft de melkrobot zijn intrede gedaan.

De opkomst van de mengvoederindustrie heeft ook aan de groei van de veehouderij bijgedragen. Door het gebruik van goedkope granen en graanvervangers kon men tegen relatief lage prijzen veevoerders leveren. De invoer van grondstoffen maakte het mogelijk dat er veel meer vee werd gehouden dan voorheen.

Doordat de productie sneller toenam dan de consumptie, ontstonden er overschotten. In Europees verband werd een aantal maatregelen genomen. Zo is voor de melkveehouderij in 1984 de melkquotering ingevoerd. In 1992 volgden de Mac Sharry-maatregelen, genoemd naar de toenmalige Europese landbouwcommissaris. Deze maatregelen betroffen vooral de akkerbouwgewassen, maar ook de vleesveehouderij. De maatregelen leidden tot lagere opbrengstprijzen. De inkomensverliezen werden (deels) gecompenseerd door premies. De opbrengstprijzen voor de varkens- en pluimveehouderij zijn sterk marktafhankelijk, waardoor grote schommelingen in de opbrengstprijzen voorkomen.

De grotere eenheden, andere huisvesting en doelmatiger werkmethoden hebben in verschillende gevallen het welzijn van de dieren ongunstig beïnvloed. De laatste jaren zijn regelgevingen en andere ontwikkelingen in gang gezet, om het welzijn van de dieren te verbeteren.

De uitbreiding van de veestapel leidde tot een mestoverschot; er werd meer mest geproduceerd dan er nodig was voor de bemesting van de grond. Dit leidde tot verzadiging van de grond met fosfaat, uitspoeling van nitraat en te veel uitstoot van ammoniak. Bovendien ondervonden bewoners in de omgeving van veehouderijen hinder van stank.

Vanaf de jaren tachtig zijn verschillende regelgevingen ingevoerd om deze nadelige effecten terug te dringen. In 1981 werd de Hinderwet ingevoerd (beperking stankhinder). In 1984 werd de Interimwet varkens- en pluimveehouderij afgekondigd waarin een uitbreidingsverbod was opgenomen voor de varkens- en de pluimveehouderij. Hiermee zette het Ministerie van LNV een beleid in om de mineralenproductie in eerste instantie te stabiliseren. Tussen 1990 en 1998 werd een afname van de mestproductie beoogd en na 1998 werd de mineralenproductie afgestemd op de behoefte van de gewassen.

Door het ministerie werden tevens maatregelen afgekondigd om de ammoniakuitstoot te beperken. Zo werd het verplicht de mestopslag af te dekken en de mest emissiearm, dat wil zeggen met een beperkte ammoniakuitstoot, toe te dienen. Ook werden emissiearme stallen gebouwd.

Napoleon heeft in 1810 al voorgeschreven dat men pas een bedrijf mocht beginnen als men daar een vergunning voor had. Een koninklijk besluit uit 1824 bevatte al de uitgangspunten voor de milieuwetgeving die we nu nog hanteren; namelijk het tegengaan van activiteiten die gevaar, schade en hinder kunnen opleveren voor de omgeving.

Rundvee

Het totaal aantal dieren in de rundveehouderij is van 1950 tot 1985 gestegen, daarna is het aantal jaarlijks gedaald.

De daling was een gevolg van de invoering van de superheffing; aan de melkveehouderijbedrijven werd een melkquotum toegekend. Vervolgens heeft er diverse malen een korting op het quotum plaatsgevonden. Daardoor daalde het aantal melk- en kalfkoeien en het bijbehorende jongvee. Die daling werd versneld doordat de melkproductie per koe toenam; de bedrijven konden met minder koeien het melkquotum 'volmelken'.

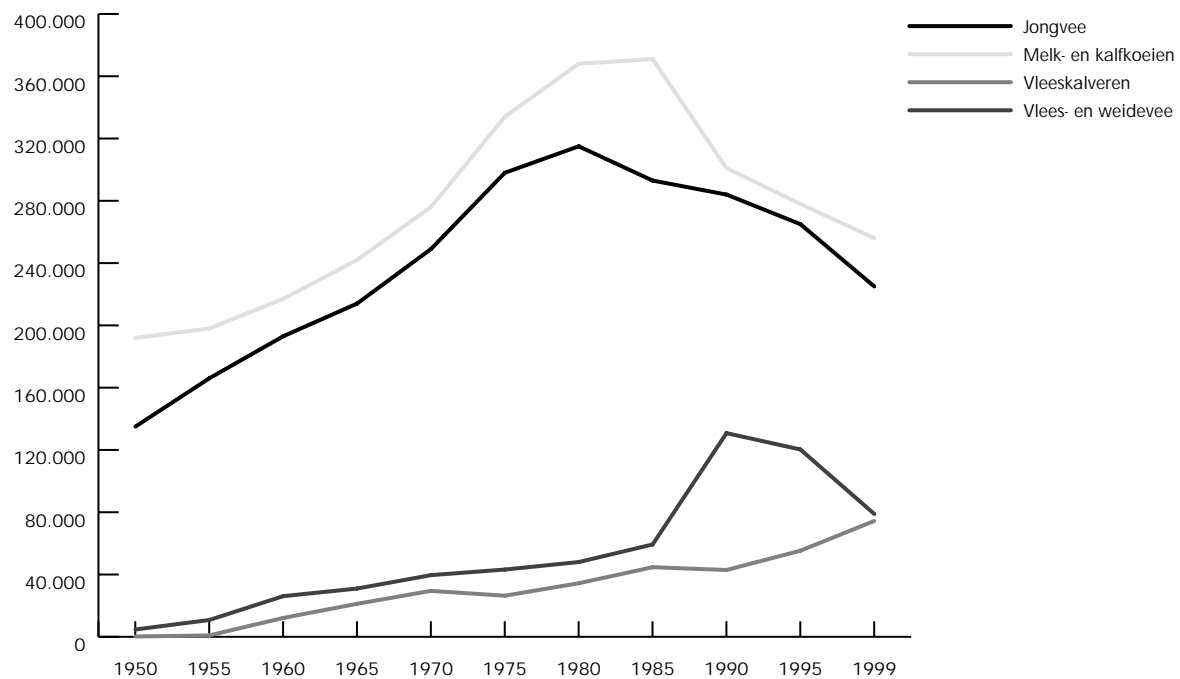
Door de afname van het melkvee hadden de bedrijven stalruimte en ruwvoer over. Daardoor nam na 1985 het vlees- en weidevee snel toe; binnen 5 jaar tijd verdubbelde deze veestapel. Na 1990 nam het aantal stuks vlees- en weidevee weer af. De verlaging van de opbrengstprijzen in het kader van de Mac Sharry-regeling is hierop van invloed geweest.

Het aantal vleeskalveren in Overijssel neemt nog steeds toe.

	aantal dieren				
	totaal	jongvee	melk- en kalkoeien	vleeskalveren	vlees- en weidevee
1950	338.000	135.000	192.000	200	4.700
1955	379.000	166.000	198.000	900	10.800
1960	451.000	193.000	217.000	12.100	26.100
1965	512.000	214.000	242.000	21.200	31.000
1970	598.000	249.000	276.000	29.500	39.600
1975	703.000	298.000	334.000	26.400	43.200
1980	766.000	315.000	368.000	34.400	48.000
1985	769.000	293.000	371.000	44.700	59.300
1990	760.000	284.000	301.000	42.900	130.800
1995	719.000	265.000	278.000	55.300	120.300
1999	636.000	225.000	256.000	74.400	78.900

Jongvee, melk- en kalfkoeien, vleeskalveren en vlees- en weidevee

Varkens

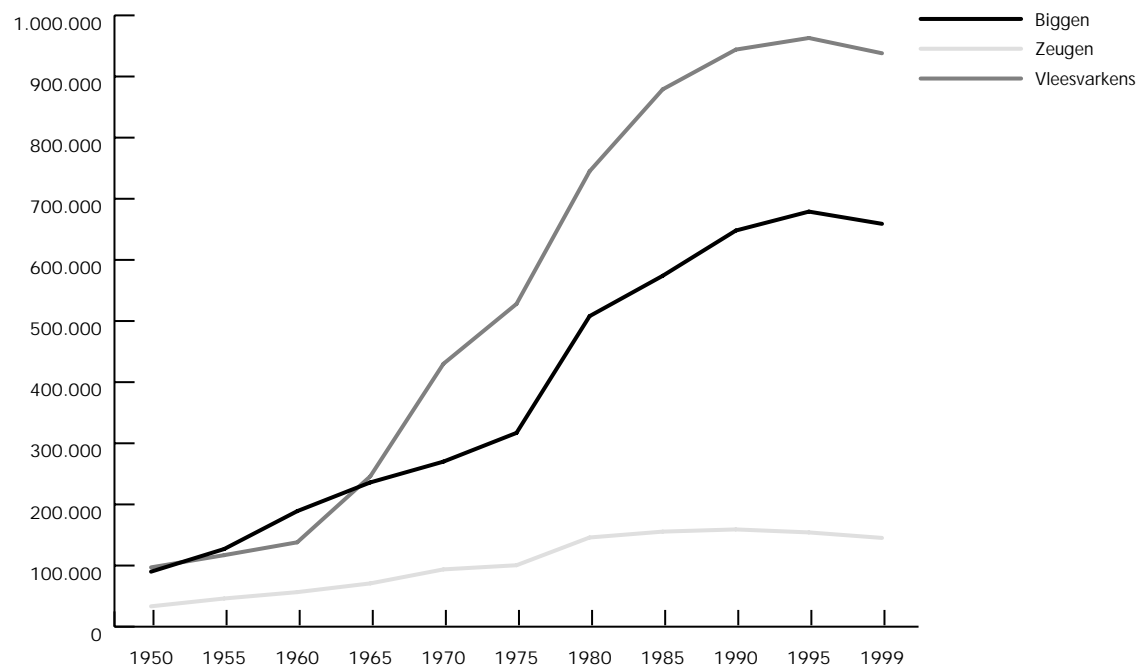
Het aantal varkens is sinds 1950 gestaag toegenomen. De toename geldt zowel het aantal biggen, als het aantal zeugen en vleesvarkens. De toename van het aantal biggen is versneld doordat bedrijven meer biggen per zeug zijn gaan produceren. Met name de groei van de varkensstapel leidde op veel varkensbedrijven tot een mestoverschot. Dit was een belangrijke aanleiding voor de invoering van het mestbeleid. Tot 1990 is de varkensstapel in Overijssel blijven groeien. Vanaf 1990 is de trend in het aantal dieren minder duidelijk. Daarom is de ontwikkeling van het aantal dieren van 1990 tot 1999 per jaar in een aparte tabel weergegeven.

	aantal dieren			
	totaal	biggen	zeugen	vleesvarkens
1950	225.000	90.000	33.300	97.000
1955	300.000	127.000	46.100	117.000
1960	394.000	189.000	56.500	138.000
1965	571.000	236.000	70.800	246.000
1970	809.000	270.000	93.700	430.000
1975	978.000	317.000	100.500	528.000
1980	1.447.000	508.000	145.900	745.000
1985	1.666.000	574.000	155.500	879.000
1990	1.801.000	648.000	159.100	944.000
1995	1.840.000	679.000	154.200	963.000
1999	1.789.000	659.000	145.200	938.000

De ontwikkeling van het aantal dieren tussen 1990 en 1999 laat grote schommelingen zien. Er is in deze periode tweemaal een exportverbod geweest. De eerste keer in 1992 en 1993 in verband met de blaasjesziekte, de tweede keer in 1997 en 1998 in verband met de varkenspest. Door het exportverbod waren er meer dieren op de bedrijven dan er onder normale omstandigheden geweest zouden zijn. Het jaar 1999 werd gekenmerkt door de extreem lage opbrengstprijzen in de varkenshouderij. Daardoor zijn er waarschijnlijk minder dieren gehouden.

Biggen, zeugen en vleesvarkens 1950-1999

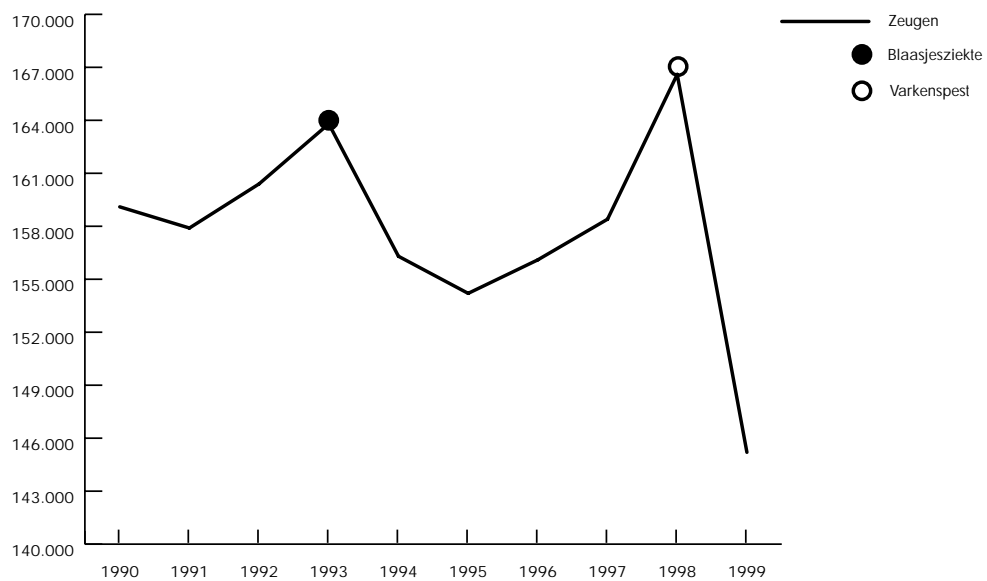

Door de bijzondere omstandigheden van de laatste 10 jaar is de trend van het aantal varkens en de invloed van het beleid op de omvang van de varkensstapel moeilijk aan te geven.

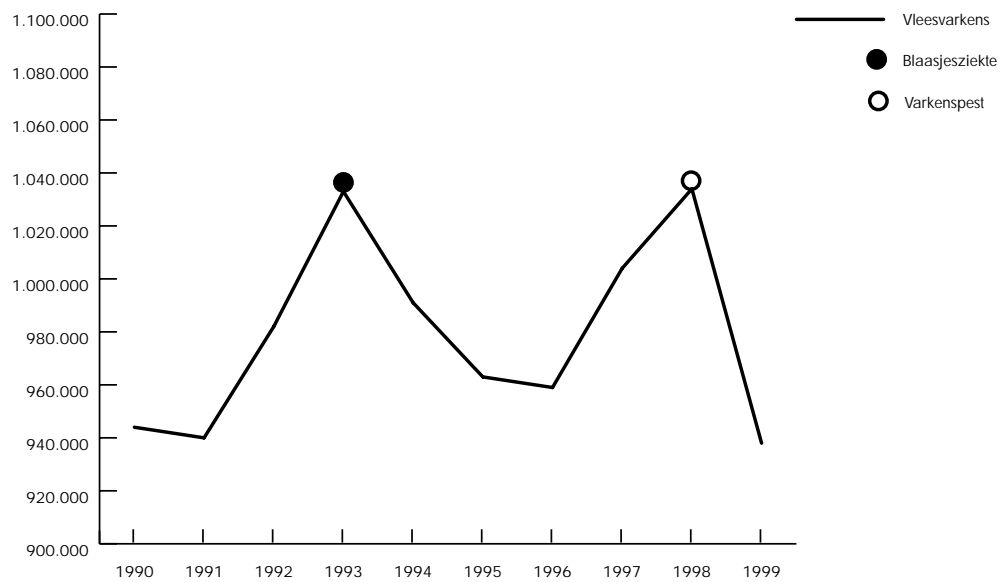
	totaal	biggen	zeugen	vleesvarkens
1990	1.801.000	648.000	159.100	944.000
1991	1.735.000	587.000	157.900	940.000
1992	1.846.000	651.000	160.400	982.000
1993	1.953.000	706.000	163.800	1.033.000
1994	1.867.000	676.000	156.300	991.000
1995	1.840.000	679.000	154.200	963.000
1996	1.839.000	675.000	156.100	959.000
1997	1.916.000	699.000	158.400	1.004.000
1998	1.998.000	743.000	166.600	1.034.000
1999	1.789.000	659.000	145.200	938.000

Zeugen 1990-1999

Vleesvarkens 1990-1999

Pluimvee

De pluimveestapel in Overijssel bestond rond 1950 voornamelijk uit leghennen. Vanaf 1960 kwamen hier de vleeskuikens bij doordat de vleeskuikenhouderij zich als een aparte tak op de bedrijven ging ontwikkelen.

De pluimveehouderij is de afgelopen decennia sterk gespecialiseerd. Uit het hoofdstuk 'bedrijven' blijkt dat in 1950 op ruim 30.000 van de totaal 36.000 bedrijven pluimvee werd gehouden; in 1999 nog op slechts 500 van 11.800 bedrijven.

Het aantal leghennen in Overijssel is van 1950 tot 1960 snel uitgebreid en bereikte rond 1960 de top, daarna is het aantal dieren afgenomen. Van 1970 tot 1995 was het aantal leghennen in Overijssel redelijk stabiel; de laatste jaren heeft er weer een uitbreiding plaatsgevonden.

Tussen 1960 en 1975 is de vleeskuikenstapel in Overijssel sterk uitgebreid, waarna het aantal vleeskuikens redelijk stabiel is gebleven tot 1995. Ook het aantal vleeskuikens is de laatste jaren weer toegenomen.

Aangezien de pluimveehouderij ook bijdraagt aan het mestoverschot, heeft de minister van LNV door middel van nieuwe wetgeving een halt toegeroepen aan de uitbreiding in de pluimveehouderij.

	aantal dieren		
	totaal	legghennen	vleeskuikens
1950	3.003.000	1.335.000	
1955	3.961.000	1.808.000	
1960	5.257.000	2.466.000	206.000
1965	4.811.000	1.911.000	1.886.000
1970	5.564.000	1.709.000	3.288.000
1975	7.420.000	1.735.000	4.884.000
1980	8.532.000	1.802.000	5.057.000
1985	8.328.000	1.777.000	4.568.000
1990	8.883.000	1.633.000	4.710.000
1995	8.384.000	1.670.000	4.902.000
1999	10.465.000	2.217.000	5.986.000

Leghennen en vleeskuikens

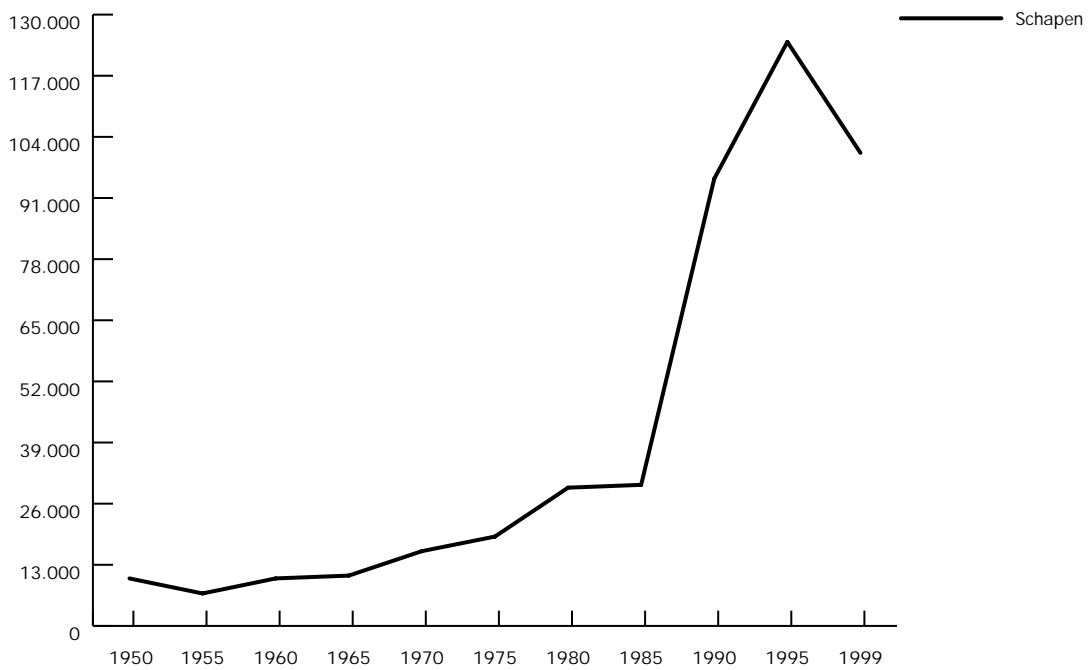
Schapen

Na een aanvankelijk geleidelijke toename van het aantal dieren vanaf 1950 is tussen 1985 en 1990 het aantal schapen in Overijssel explosief gestegen. Na een maximaal aantal dieren in 1992 van ruim 124.000 stuks is hierna het aantal schapen in Overijssel weer gedaald. De stijging komt waarschijnlijk enerzijds door de ooi-premie, en anderzijds door de afname van het aantal melk- en kalkkoeien op de bedrijven waardoor meer land beschikbaar was voor andere dieren. In 1992 zijn fosfaatrechten aan schapenhouders toegekend; daardoor zijn ondernemers toen meer schapen gaan houden.

	aantal dieren totaal
1950	10.100
1955	6.900
1960	10.100
1965	10.700
1970	15.900
1975	19.000
1980	29.400
1985	30.000
1990	95.100
1992	124.200
1995	100.600
1999	88.900

Schapen

BEDRIJFSGROOTTE

Zowel de bedrijven als geheel, als de takken op de bedrijven zijn de afgelopen decennia steeds groter geworden. De bedrijfsvergroting in de melkveehouderij stagneerde enigszins in 1990 als gevolg van de invoering van de superheffing. Door het aankopen en het leasen van melkquota zijn de melkveebedrijven na 1990 weer in omvang toegenomen.

Voor de toename van de gemiddelde bedrijfsgrootte zijn veelal twee oorzaken aan te wijzen. Enerzijds breiden bedrijven uit, waardoor de gemiddelde bedrijfsgrootte toeneemt, anderzijds zijn het vaak de kleine bedrijven die stoppen. Ook hierdoor neemt de gemiddelde bedrijfsgrootte toe.

	rundvee	melk- en kalkoeien	varkens	zeugen	vlees- varkens	pluim- vee	leg- hennen	slacht- kuikens	schapen
1950	12	6,8	9	2	–	99	–	–	4
1955	13	–	13	–	–	139	–	–	6
1960	16	8,3	20	5	12	210	–	–	7
1965	20	–	36	–	–	272	–	4.700	9
1970	27	13,8	60	11	68	550	209	9.800	12
1975	42	21,6	102	18	125	1.800	–	15.000	15
1980	54	30,6	183	34	154	7.300	2.400	15.800	20
1985	62	35,9	262	50	197	9.400	3.500	21.600	24
1990	69	34,3	339	71	222	12.900	5.400	24.800	45
1995	73	39,4	437	100	262	14.600	7.000	26.500	56
1999	75	43,6	567	137	332	20.800	11.100	37.200	59

COLOFON

Uitgave

Provincie Overijssel
Postbus 10078
8000 GB ZWOLLE
Telefoonnummer 038 425 25 25

Productie

Eenheid Landbouw, Natuur en Landschap (de heer H.J. Franken)

Fotografie

Marcel Malherbe GKf
Frank Uijlenbroek

Vormgeving

Eenheid Facilitaire Dienstverlening, team Grafische Producties

Druk

Sonodruk, Heino

april 2000

